ROLNICTWO

Bezpiecznie na wsi

www.pip.gov.pl

PAŃSTWOWA INSPEKCJA PRACY

Katarzyna Mietelska

Bezpiecznie na wsi

Warszawa 2020

Redaktor merytoryczny
Krzysztof Bielecki

Projekt okładki i grafika
Dorota Zając

Redakcja techniczna i łamanie
Paula Buler

Opracowanie redakcyjne
Izabella Dobrzańska

Copyright © Państwowa Inspekcja Pracy

Wydanie 7/2020

PAŃSTWOWA INSPEKCJA PRACY
GŁÓWNY INSPEKTORAT PRACY
WARSZAWA 2020

www.pip.gov.pl

Niebezpieczne miejsca w gospodarstwie

W gospodarstwie rolnym zwykle dużo się dzieje. Jest ono jednocześnie miejscem pracy oraz domem, dlatego czasami trudno jest odróżnić miejsca bezpieczne od tych, w których wolno przebywać wyłącznie dorosłym, wykonującym codzienne obowiązki. Jeśli zapamiętasz kilka podstawowych zasad i będziesz ostrożny, życie w gospodarstwie będzie nie tylko pełne ciekawych doświadczeń, ale przede wszystkim bezpieczne.

W gospodarstwie i jego otoczeniu jest dużo szczególnie niebezpiecznych miejsc, do których dzieci nie powinny zbliżać się bez nadzoru osoby dorosłej. Są to:

1. niezabezpieczone otwory w ziemi, szamba, zbiorniki na gnojówkę i gnojowicę, otwarte wykopy, kanały, nieprzykryte studnie. Jeśli do nich wpadniesz, możesz złamać rękę lub ulec poważniejszemu wypadkowi, a w przypadku zbiorników, w których zbierają się szkodliwe gazy – zatruć się;

2. dachy, rusztowania, silosy, stare, uszkodzone lub źle zabezpieczone schody, wejścia na poddasza oraz wszystkie podwyższenia, na które można się wspiąć lub wejść po drabinie. Upadek z wysokości może skończyć się tragicznie, dlatego unikaj wspinaczek i nie wchodź samodzielnie na drabi-

Fot. 1. Choć to poddasze jest solidnie zabezpieczone, nie powinieneś na nie wchodzić – wejście po drabinie zawsze wiąże się z niebezpieczeństwem upadku.

Fot. 2. Wystarczy niewielki płotek oddzielający część mieszkalną podwórza od części gospodarczej, by domownicy byli bezpieczniejsi.

ny (zwłaszcza drewniane oraz uszkodzone). Jeżeli musisz wejść na drzewo, żeby np. zerwać jabłko, poproś dorosłego, by Cię asekurował;

3. okólniki, wybiegi oraz inne miejsca, w których są zwierzęta gospodarskie. Przestraszone i spłoszone zwierzęta mogą być bardzo niebezpieczne, szczególnie w stadzie, dlatego nie powinieneś pomagać w ich przepędzaniu, ani wchodzić do zagród. Nawet jeśli chcesz tylko nalać wody kurom albo psu, rób to pod nadzorem osoby dorosłej;

4. miejsca pracy i przechowywania maszyn rolniczych, warsztaty i schowki, w których trzymane są ostre narzędzia.

W gospodarstwie jest mnóstwo ciekawych pojazdów, maszyn i urządzeń, które jak najszybciej

Fot. 3. Takie miejsca najlepiej omijać! Jeśli piłka wypadnie Ci za płot, poproś dorosłego, by ją wydostał.

chciałbyś umieć obsługiwać. Pamiętaj jednak, że są one bardzo niebezpieczne, a nieumiejętnie użyte mogą być przyczyną tragedii;

5. magazyny, pomieszczenia i szafy, w których przechowywane są substancje chemiczne i środki ochrony roślin. Nawet, gdy wiesz, do czego służy dany produkt, nie powinieneś mieć z nim styczności; niektóre preparaty wydzielają trujące opary, które mogą powodować poparzenie górnych dróg oddechowych i oczu.

Fot. 4. Utwardzone i uporządkowane podwórze to podstawa bezpieczeństwa. Zimą nawierzchnię trzeba posypywać piachem lub żwirem, by nie było ślisko.

JAK TY MOŻESZ DBAĆ O BEZPIECZEŃSTWO?

W gospodarstwie wszystko powinno mieć swoje miejsce. Należy utrzymywać w nim porządek. Dobrze jest, gdy część mieszkalna obejścia jest odgrodzona od części, w której pracują maszyny rolnicze i przebywają zwierzęta. Kiedy rodzice pracują, możesz swobodnie spędzać czas w bezpiecznej części mieszkalnej. Nie wszystkie gospodarstwa są jednak tak podzielone, dlatego nie zbliżaj się do miejsc niebezpiecznych, by rodzice nie martwili się, czy nie stało Ci się coś złego. Zdarza się, że dorośli mają tak dużo zajęć, że zapominają o utrzymaniu czystości i ładu w budynkach gospodarskich czy na podwórzu. Nietrudno wtedy o potknięcia i upadki. Przypominaj rodzicom, żeby po pracy odkładali przedmioty i narzędzia na miejsce oraz sprzątali resztki roślinne i odchody zwierzęce z obejścia. Sam również dbaj o porządek. Nie zostawiaj śmieci i swoich rzeczy w miejscach, gdzie mogą przeszkadzać, np. na schodach czy w przejściach.

Maszyny i narzędzia rolnicze

Maszyny i urządzenia są niezbędne w gospodarstwie. Dzięki nim praca jest lżejsza i wydajniejsza. Nikt już nie wyobraża sobie pracy bez ciągnika czy kombajnu. Nowoczesne maszyny rolnicze robią wrażenie – są potężne i dobrze wyposażone. Na pewno nie raz prosiłeś rodziców, by pozwolili Ci usiąść na miejscu kierowcy. Musisz jednak pamiętać, że każde urządzenie mechaniczne jest niebezpieczne i tylko dorośli powinni je obsługiwać. Maszyny rolnicze mają wiele ostrych, ruchomych i obracających się elementów, które mogą Cię skaleczyć lub pochwycić Twoje ubranie, gdy podejdziesz zbyt blisko.

W trosce o swoje bezpieczeństwo nie powinieneś:

- przebywać w pobliżu pracujących pojazdów i maszyn rolniczych – operator może Cię nie zauważyć i przypadkowo potrącić lub przejechać;
- wchodzić do kabiny ciągnika i maszyn, nawet jeśli nie są uruchomione – możesz niechcący uruchomić maszynę i spowodować wypadek, a oprócz Ciebie ucierpią również osoby znajdujące się w pobliżu;
- pomagać przy sprzęganiu i rozprzęganiu maszyn oraz przyczep – możesz zostać przygnieciony przez maszynę; jest też ryzyko, że podczas łączenia dyszel upadnie Ci na stopę i ją zmiażdży;
- zbliżać się do kosiarek, kopaczek i rozrzutników obornika – podczas pracy maszyny te czasem wyrzucają kamienie i inne przedmioty na duże odległości. Możesz zostać dotkliwie zraniony, jeśli uderzy Cię kamień lub urwany element maszyny;
- uruchamiać i obsługiwać pilarek tarczowych lub łańcuchowych oraz pomagać przy cięciu drewna – każdy kontakt z tarczą albo łańcuchem piły grozi odcięciem palców lub dłoni; obsługa tych urządzeń wymaga wprawy, ale też dużej ostrożności, ze względu na ryzyko zranienia odłamkiem ciętego drewna;
- przebywać na podestach roboczych sadzarek do ziemniaków i siewników oraz strącać nadmiaru sadzeniaków i przegarniać ziar-

Fot. 5. Do pewnych zadań trzeba dorosnąć! Niektóre maszyny i pojazdy rolnicze są naprawdę ogromne. Ich konstrukcja jest skomplikowana, a kabina oraz układ sterowania przystosowane są do postury osoby dorosłej. Dlatego nie próbuj ich obsługiwać – lepiej zostawić to dorosłym. Nigdy nie podchodź w pobliże pracujących maszyn, bo operator może Cię nie zauważyć i przejechać.

Fot. 6. Czy wiesz, dlaczego ta brona stwarza zagrożenie? Jest źle odłożona. Osoba wychodząca z budynku mogłaby potknąć się na nierównej nawierzchni i upaść na jej ostrza. Maszyny i narzędzia takie, jak to, należy kłaść zawsze ostrymi elementami do dołu i przechowywać w wyznaczonych do tego miejscach.

na w skrzyniach nasiennych podczas pracy maszyn – jeśli dojdzie do pochwycenia przez ruchome elementy maszyny, możesz nawet stracić rękę;

- jeździć na błotnikach, zaczepach, dyszlach i pomostach maszyn oraz w nieprzystosowanej kabinie ciągnika lub na przyczepie załadowanej sianem, słomą lub zbożem – grozi Ci nie tylko upadek z wysokości, ale także potrącenie lub przejechanie przez maszynę.

W gospodarstwie jest wiele narzędzi ręcznych, takich jak kosy, siekiery, grabie, widły, które również mogą być niebezpieczne. Wyobraź sobie, co mogłoby się stać, gdyby ktoś nadepnął na pozostawioną w trawie kosę. O wypadek nietrudno. Pamiętaj, że narzędzia nie służą do zabawy i nie powinieneś ich brać bez wiedzy rodziców. Wszystkie ostre narzędzia powinny być przechowywane w sposób gwarantujący bezpieczeństwo domowników, np. umieszczone na specjalnych

Fot. 7. Wszystkie ruchome, ostre i niebezpieczne elementy maszyn muszą być zabezpieczone solidnymi, kompletnymi osłonami, o odpowiedniej wielkości.

Fot. 8. Wałek łączący maszynę rolniczą z ciągnikiem musi być osłonięty na całej długości. Osłona powinna być nieuszkodzona oraz zabezpieczona łańcuszkami przed obracaniem, w przeciwnym razie nie spełni swej funkcji – nie ochroni przed pochwyceniem części ciała lub ubrania przez wirujący, napędzany z dużą mocą wałek.

wieszakach. Po pracy należy odkładać je na miejsce, a na czas magazynowania, przenoszenia lub przewożenia zabezpieczać ich ostre elementy za pomocą osłon lub pokrowców. Podobnie postępuje się z maszynami. Należy je trzymać w jednym, wyznaczonym miejscu na podwórzu, pod wiatą lub w garażu. Maszyny samojezdne powinny być zabezpieczone przed uruchomieniem przez niepowołane osoby, to znaczy, że nie wolno zostawiać w nich kluczyków, a kabina musi być zamknięta. Podczas postoju pod koła maszyn należy podłożyć kliny zabezpieczające przed ich przetoczeniem.

Najważniejszą zasadą bezpieczeństwa, o której często zapominają dorośli, jest wyposażanie maszyn w specjalne osłony i elementy ochronne. Wszystkie ruchome i ostre części maszyn muszą być osłonięte na całej długości. Szczególnie istotne jest zabezpieczenie wału przegubowo-teleskopowego, łączącego ciągnik z maszyną. Wystarczy chwila nieuwagi, by obracający się z dużą szybkością nieosłonięty wał pochwycił ubranie

Fot. 9. Najbezpieczniejsze są oryginalne osłony, ale zabezpieczenia wykonane według własnego pomysłu też mogą być skuteczne.

Fot. 10. Obsługa maszyn to zadanie wyłącznie dla dorosłych. Poproś tatę, by w wolnych chwilach objaśniał Ci, jak działają i jakie są zagrożenia związane z ich użytkowaniem. Ta wiedza przyda się, gdy osiągniesz odpowiedni wiek i będziesz mógł samodzielnie je obsługiwać. Podczas takich lekcji możecie korzystać z instrukcji obsługi danej maszyny.

osoby znajdującej się zbyt blisko maszyny. Czy wiesz, jak mogłoby zakończyć się takie zdarzenie?

Żniwa to dla rolników okres trudnych prac polowych. Często towarzyszysz wtedy rodzicom na polu, bo akurat masz wakacje. Niestety, właśnie podczas letniego wypoczynku zdarza się najwięcej wypadków wśród dzieci na wsi. Rodzice, pochłonięci pracą, zmęczeni, nie dostrzegają groźnych sytuacji oraz niebezpieczeństw czyhających na najmłodszych. Dlatego nie powinieneś uczestniczyć w pracach na polu. Dzięki temu będziesz bezpieczny, a rodzice spokojniejsi.

JAK TY MOŻESZ DBAĆ O BEZPIECZEŃSTWO?

Nigdy bez zgody i nadzoru dorosłych nie uruchamiaj maszyny rolniczej lub innego urządzenia. Zapytaj rodziców, czy Wasze maszyny i urządzenia rolnicze posiadają osłony. Jeśli nie, poproś rodziców, by je założyli i dbali, by były kompletne i nieuszkodzone. Dzięki temu wszyscy będziecie bezpieczniejsi.

Dobrym rozwiązaniem jest zorganizowanie na czas żniw letniej świetlicy, w której młodzież może przyjemnie spędzać czas. Zachęć rodziców, by wspólnie z sąsiadami lub nauczycielami zorganizowali dla Was taką świetlicę, czy wakacyjny obóz w lesie lub nad rzeką. Dorośli mogą ustalić grafik dyżurów, by czuwać nad Waszym bezpieczeństwem.

Ostrożnie ze zwierzętami

W gospodarstwie rolnym jest zazwyczaj dużo zwierząt. Psy i koty to zwierzęta domowe, utrzymywane przez człowieka dla towarzystwa i przyjemności. Jednak na wsi nawet one mają swoje zadania. Psy często pełnią funkcję stróżującą i obronną. Gdy tylko ktoś obcy pojawi się w gospodarstwie, pies zaczyna szczekać, alarmując gospodarza. Na pomoc psów pasterskich można liczyć podczas zaganiania stad np. owiec lub kaczek. Koty z kolei przysłużą się w zwalczaniu gryzoni. Zwierzęta te bardzo nam pomagają, zasługują więc na wdzięczność i troskę. Pamiętaj, aby Twoje psy i koty zawsze miały świeżą wodę oraz pokarm.

Choć zwierzęta domowe zazwyczaj są przyjazne, zdarzają się osobniki agresywne – najczęściej wskutek złego traktowania przez człowieka. Nigdy nie możesz mieć pewności, czy nieznajomy pies nagle Cię nie zaatakuje. Dlatego bądź ostrożny, a gdy zechcesz pogłaskać obcego psa, zrób to w obecności jego właściciela.

Na wsi hodowane są również zwierzęta gospodarskie, najczęściej: bydło, trzoda chlewna oraz drób. Często także konie, choć obecnie głównie wierzchowce wykorzystywane są do sportu lub rekreacji. Znacznie rzadziej niż kiedyś utrzymywane są konie pociągowe. Obsługą tych zwierząt powinny zajmować się silne oso-

Fot. 11. Zwierzęta również odczuwają ból i cierpienie. Człowiek jest im winien szacunek, ochronę i opiekę. Nie wolno ich bić, straszyć ani płoszyć.

by dorosłe, które lubią zwierzęta i są cierpliwe. Możesz pomagać rodzicom i pod ich nadzorem wykonywać drobne zadania, jednak powinieneś wiedzieć, w jaki sposób postępować i jakich prac unikać, by kontakt ze zwierzętami był dla Ciebie bezpieczny.

Warto wiedzieć!

- Zwierzęta gospodarskie ze względu na swoje rozmiary, wagę i siłę mogą zrobić krzywdę nawet nieumyślnie. Przygniecenie lub nadepnięcie na stopę przez dorosłą krowę czy świnię może skończyć się tragicznie. Zwierzęta nie lubią być zaskakiwane, a przestraszone mogą ugryźć, kopnąć, a nawet staranować człowieka. Zwierzę nie zawsze widzi zbliżające się osoby, dlatego gdy podchodzisz, uprzedź je głosem.
- Samice zwierząt gospodarskich, które mają młode, mogą być bardzo niebezpieczne. Krowa czy maciora za wszelką cenę będzie chciała bronić swoich dzieci. Dlatego unikaj niebezpiecznych sytuacji i nie podchodź do nich zbyt blisko.
- Ubój, załadunek zwierząt na środki transportu oraz zabiegi weterynaryjne to czynności, które powinni wykonywać wyłącznie dorośli. Nie powinieneś przy nich pomagać, ponieważ broniące się, przestraszone zwierzęta mogą wyrządzić dużą krzywdę. Uczestniczenie w uboju może dodatkowo wywołać uraz psychiczny, wskutek silnych, negatywnych emocji towarzyszących zabijaniu zwierząt.
- Jeśli dotykałeś zwierząt lub sprzętów wykorzystywanych przy ich obsłudze, koniecznie umyj dokładnie ręce. Nawet zwierzęta, które wyglądają na czyste, mogą przenosić na sobie szkodliwe dla człowieka drobnoustroje. Zarazki bardzo łatwo dostaną się do Twojego organizmu, jeśli np. brudną ręką potrzesz oko, zjesz jabłko lub kanapkę.

Fot. 12 i 12a. W aptece można kupić specjalne przyrządy, które pomogą łatwo i bezpiecznie usunąć kleszcza. Mimo wszystko najlepiej jest udać się do lekarza, bo nigdy nie wiadomo, czy dany kleszcz nie jest nosicielem groźnej choroby.

Zwierzęta mogą być nosicielami chorób zakaźnych i pasożytniczych, takich jak: bruceloza, włośnica, wąglik, wścieklizna, gruźlica, toksoplazmoza, którymi może zarazić się człowiek. Są one bardzo trudne do wyleczenia. Mogą zakończyć się trwałym kalectwem, a nawet śmiercią. Groźny może być nie tylko kontakt z chorymi zwierzętami, lecz także spożycie zanieczyszczonej wody, zakażonego mięsa, mleka, jaj czy zabrudzenie skaleczenia ziemią lub odchodami. Pamiętaj, że zwierzę nie musi być chore, wystarczy, że jest bezobjawowym nosicielem pasożytów, grzybów, wirusów i bakterii chorobotwórczych.

Zajmowanie się zwierzętami niesie ze sobą jeszcze jedno zagrożenie – narażenie na kontakt z kleszczami, które mogą roznosić groźne choroby. W naszym kraju najczęściej są to borelioza oraz kleszczowe zapalenie mózgu. Choroby te przenoszone są na ludzi przez zainfekowane kleszcze, które można spotkać praktycznie wszędzie – w ogrodach, na polach, pastwiskach, łąkach, a nawet w budynkach inwentarskich, do których przynoszą je zwierzęta gospodarskie. Szczególną ostrożność powinieneś jednak zachować będąc w lesie. Kleszcz może wkłuć się w ciało tak, że nawet tego nie poczujesz. Dlatego

Fot. 13. Jasne, czyste i przestronne pomieszczenia, dostęp do świeżej wody i paszy, możliwość kontaktu z innymi zwierzętami – to kilka wymogów dobrostanu zwierząt, który jest podstawą bezpiecznej obsługi.

zawsze po powrocie do domu dokładnie obejrzyj swoje ciało, a jeśli zauważysz kleszcza, powiedz o tym rodzicom i spróbujcie go jak najszybciej usunąć. Można to zrobić zwykłą pęsetą. Kleszcza trzeba uchwycić jak najbliżej skóry i wyciągnąć zdecydowanym ruchem. Należy uważać, by nie chwycić go zbyt mocno, bo można urwać tylko część jego ciała, a głowa zostanie w skórze. Nie należy również go wykręcać!

Wkłutego kleszcza nie wolno przecierać spirytusem, ani smarować tłustymi kremami czy lakierami do paznokci. Może on wtedy wydzielać więcej śliny, z którą do Twojego organizmu mogą przedostać się chorobotwórcze drobnoustroje.

JAK TY MOŻESZ DBAĆ O BEZPIECZEŃSTWO?

Nie zbliżaj się do ogierów, byków, knurów i innych samców rozpłodowych. Są to wyjątkowo silne i porywcze zwierzęta, szczególnie niebezpieczne w okresie rozrodczym samic. Mogą wyrywać się, szarpać i gryźć, by dostać się w ich pobliże. Obsługą samców dużych zwierząt gospodarskich powinni zajmować się wyłącznie sprawni fizycznie dorośli mężczyźni.

Zwróć uwagę rodziców na to, by wasze zwierzęta zawsze miały dostęp do świeżej wody oraz odpowiedniej paszy. Ważne jest także, by miały wystarczająco duże boksy. Dzięki temu ich obsługa będzie bezpieczniejsza, gdyż jest mniejsze ryzyko, że odwracające się zwierzę uderzy osobę obsługującą lub przyciśnie ją do ściany, powodując uraz. Zwierzęta utrzymywane w dobrych warunkach, czyli mające zapewniony dobrostan, są spokojne – praca z nimi jest wtedy łatwiejsza i bezpieczniejsza.

Nigdy nie wchodź pomiędzy krowy, świnie czy konie w stadzie. Nawet gdy zwierzęta są przyzwyczajone do obecności człowieka, mogą instynktownie zareagować na niespodziewany hałas lub nieznany bodziec i wyrządzić Ci krzywdę.

Zagrożenia chemiczne

W gospodarstwie rolnym jest zazwyczaj mnóstwo preparatów chemicznych różnego rodzaju. Niektóre, jak nawozy sztuczne oraz środki ochrony roślin, wykorzystywane są dla uzyskania wysokiego plonu dobrej jakości. Inne służą jako środki myjące i dezynfekujące. Z pewnością są przydatne i potrzebne, ale ich niewłaściwe przechowywanie i stosowanie może być bardzo niebezpieczne dla zdrowia, a nawet życia ludzi i zwierząt. Nieodpowiednie obchodzenie się z czynnikami chemicznymi zwykle ma bardzo poważne konsekwencje, jednak negatywne skutki, takie jak: zatrucia, poparzenia, podrażnienia czy alergie nie zawsze od razu się ujawniają. Substancje toksyczne mogą odkładać się w organizmie przez cale lata, by ostatecznie stać się przyczyną wielu chorób, a nierzadko nawet śmierci.

Środki chemiczne mogą przedostać się do organizmu nie tylko poprzez bezpośrednie spożycie, ale również przez układ oddechowy i skórę. Wiele produktów nie ma smaku, ani zapachu, więc czasami nawet nie zdajemy sobie sprawy, że mamy do czynienia ze szkodliwymi chemikaliami. Znane są przypadki zatruć wskutek przypadkowego spożycia substancji chemicznej, która była bezmyślnie przechowywana w butelce po napoju. Bardzo ważne jest stosowanie się do zapisów etykiet i instrukcji określających zasady bezpiecznego używania i przechowywania środków chemicznych.

Fot. 14. Nie wolno przechowywać środków chemicznych w opakowaniach spożywczych.

Objawy wskazujące na zatrucie środkiem chemicznym:

- palenie w przełyku i gardle;
- nudności, wymioty, biegunka, bóle brzucha;
- bóle i zawroty głowy;
- kaszel, trudności z oddychaniem;
- problemy z koncentracją, utrata świadomości, drgawki;
- zaczerwienienie skóry, pęcherze.

Fot. 15. Tylko dorośli mogą kupować, przygotowywać do użycia i stosować chemiczne środki ochrony roślin! Powinny one być przechowywane w zamykanych magazynach lub szafach, by dzieci nie miały do nich dostępu.

By zmniejszyć ryzyko negatywnych skutków bezpośredniego kontaktu ze środkami chemicznymi, konieczne jest stosowanie specjalistycznej odzieży i sprzętu ochronnego, w tym przede wszystkim odpowiedniego ubrania, butów i rękawic ochronnych, a także okularów oraz masek i półmasek ochronnych. Dostępne są również specjalne kombinezony. Dobór właściwych środków ochrony osobistej ułatwi instrukcja stosowanego środka chemicznego.

Znaczenie piktogramów:

1 – właściwości wybuchowe;
2 – środek łatwopalny;
3 – właściwości utleniające;
4 – gazy pod ciśnieniem;
5 – działanie żrące;
6 – toksyczność ostra;
7 – zagrożenie dla zdrowia;
8 – poważne zagrożenie dla zdrowia;
9 – zagrożenie dla środowiska.

Rys. 1. Na opakowaniach niebezpiecznych preparatów chemicznych umieszczane są piktogramy określające rodzaj zagrożenia. Warto, byś się z nimi zapoznał i unikał kontaktu z tak oznaczonymi środkami chemicznymi.

JAK TY MOŻESZ DBAĆ O BEZPIECZEŃSTWO?

Nigdy bez wiedzy rodziców nie korzystaj z preparatów chemicznych, nawet, jeżeli wiesz do czego służą i jak je stosować. Twój młody organizm nie jest wystarczająco odporny, więc niepotrzebnie narazisz się na zatrucie chemikaliami.

Pamiętaj, że opakowania po zużytych środkach chemicznych należy zabezpieczyć i wyrzucić zgodnie z zaleceniami producenta. Nie wolno wykorzystywać ich do innych celów, szczególnie do przechowywania artykułów spożywczych – nawet po wielokrotnym płukaniu.

Prace niebezpieczne i szkodliwe

Prowadzenie gospodarstwa rolnego to niełatwe zadanie. Zawsze jest coś do zrobienia, a na dodatek jednego dnia trzeba wykonywać wiele prac różnego rodzaju, w tym związanych z uprawą i ochroną roślin, obsługą zwierząt oraz skomplikowanych maszyn, czy naprawą urządzeń rolniczych. Nic dziwnego, że czasami brakuje czasu i sił. Z pewnością zawsze jesteś chętny, by pomagać rodzicom. To dobrze – dzięki wykonywaniu drobnych zadań uczysz się szacunku do pracy, samodzielności i zdobywasz cenne umiejętności, które wykorzystasz w dorosłym życiu. Musisz jednak pamiętać, że Twoja pomoc nie może odbywać się kosztem czasu przeznaczonego na naukę, sen, zajęcia sportowe czy rozrywkę. Najważniejsze jednak, abyś wiedział, jakich prac i czynności nie możesz wykonywać przed ukończeniem 16. roku życia, bo mogą być one dla Ciebie niebezpieczne i szkodliwe.

Fot. 16. Pomagasz rodzicom w gospodarstwie? To dobrze, ale nie podejmuj się prac i zadań przekraczających Twoje możliwości fizyczne lub psychiczne!

Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat

Rodzaj czynności	Opis zagrożenia
Kierowanie ciągnikami rolniczymi.	Czynność ta wymaga wiedzy i doświadczenia, dlatego mogą ją wykonywać wyłącznie osoby dorosłe, posiadające wymagane uprawnienia. Brak dostatecznych umiejętności przy obsłudze ciągnika i ograniczone możliwości psychofizyczne dzieci mogą doprowadzić do wypadku. Ofiarą zdarzenia może być nie tylko kierowca, ale również osoba znajdująca się w pobliżu.
Obsługa maszyn rolniczych, zwłaszcza: kombajnów, kosiarek rolniczych, pras do słomy i siana oraz kopaczek do roślin okopowych.	Podczas obsługi występuje ryzyko pochwycenia przez elementy ruchome, skaleczenia, a nawet amputacji kończyn.
Przebywanie w strefie pracy maszyn i pojazdów rolniczych.	Ryzyko przygniecenia, potrącenia lub przejechania przez maszynę rolniczą dotyczy szczególnie małych dzieci, które mogą być niezauważone przez operatora. Dzieci nie powinny przebywać w pobliżu maszyn również z uwagi na szkodliwy hałas i zapylenie towarzyszące ich pracy.
Pomoc przy sprzęganiu oraz przebywanie pomiędzy ciągnikiem a sprzęganą maszyną lub przyczepą.	Występuje ryzyko przygniecenia do sprzęganej maszyny lub przyczepy, a w konsekwencji obrażeń tułowia, kończyn i głowy. Powszechne są także upadki zaczepu na stopę lub zmiażdżenia dłoni u osób pomagających przy sprzęganiu. Prace te nie są przeznaczone dla dzieci również dlatego, że wiążą się z dużym wysiłkiem fizycznym, który może prowadzić do urazów kręgosłupa.
Obsługa maszyn stacjonarnych znajdujących się w gospodarstwie, zwłaszcza: sieczkarni, śrutowników, gniotowników, mieszalników, rozdrabniaczy, dmuchaw, przenośników ślimakowych i taśmowych.	Maszyny te wyposażone są w ostre, ruchome elementy – noże, topory, walce i bębny, które mogą spowodować poważne urazy dłoni. Istnieje również ryzyko pochwycenia przez nieosłonięte wały napędowe i pasy transmisyjne.
Przebywanie na pomostach załadunkowych siewników i sadzarek do ziemniaków w trakcie pracy tych maszyn.	Ręczne rozgarnianie nasion lub ziarna w skrzyni siewnika, a także strącanie nadmiaru sadzeniaków w trakcie pracy maszyn stwarza ryzyko poważnych urazów, w tym amputacji palców lub całych dłoni. Dzieci nigdy nie powinny uczestniczyć w obsłudze siewników i sadzarek.
Obsługa ładowaczy i podnośników.	Ich obsługa wymaga posiadania odpowiednich kwalifikacji i doświadczenia oraz dużej odpowiedzialności i wzmożonej uwagi. Nieprawidłowy manewr może skutkować przejechaniem, przygnieceniem lub uderzeniem osoby znajdującej się w pobliżu. Ponadto nieumiejętnie obsługiwana maszyna może przewrócić się i spowodować uraz u operatora.
Cięcie drewna pilarką tarczową (tzw. krajzegą lub cyrkularką).	Obsługa pilarki tarczowej jest bardzo niebezpieczna, szczególnie jeśli jest to samoróbka nieposiadająca wymaganych osłon i zabezpieczeń, takich jak osłona tarczy piły (nad i pod stołem), klin rozszczepiający oraz prowadnica. Podczas cięcia drewna może dojść do zakleszczenia i odrzutu materiału, a także

Rodzaj czynności	Opis zagrożenia
	do odprysku drzazg. Kontakt ciała z tarczą pracującej piły powoduje poważne obrażenia. Dzieci nie powinny obsługiwać krajzegi, ani wykonywać czynności pomocniczych, takich jak podawanie i odbieranie materiału czy usuwanie trocin.
Prace z użyciem pilarek łańcuchowych.	Obsługa piły łańcuchowej wymaga siły i sprawności dorosłego człowieka oraz odpowiedniej wiedzy i wprawy. Nieumiejętne manewrowanie może być przyczyną tragicznego w skutkach kontaktu z łańcuchem tnącym, ciężkich urazów w wyniku odbicia piły od ciętego materiału lub upuszczenia uruchomionego narzędzia na nogę.
Prace związane ze ścinaniem drzew, ściąganiem drzew zawieszonych, załadunkiem i rozładunkiem drewna.	Czynności te wymagają specjalistycznych umiejętności, dużej siły fizycznej i doświadczenia. Wiąże się z nimi niebezpieczeństwo przygniecenia przez drzewo oraz zmiażdżenia rąk i nóg.
Ścinka drzew i rąbanie drewna siekierą.	Użycie siekiery wymaga wprawy i zachowania szczególnej ostrożności, czego w przypadku dzieci może zabraknąć. Nieumiejętne czy nieuważne użytkowanie może prowadzić do skaleczeń lub amputacji palców dłoni, a w przypadku niewłaściwego stanu narzędzi do o wiele bardziej niebezpiecznych wypadków, np. wypadnięcia z toporzyska i wbicia się w ciało źle osadzonej siekiery.
Obsługa zwierząt o dużej masie ciała, np. bydła, trzody chlewnej – szczególnie samców rozpłodowych i samic karmiących.	Dzieci, z uwagi na swoje ograniczone możliwości psychofizyczne, nie mogą bezpiecznie obsługiwać dużych zwierząt. Dorosłe osobniki mogą być niebezpieczne i spowodować poważne urazy – potrafią kopnąć, uderzyć, ugryźć lub przygnieść. Osoby niedoświadczone nie potrafią przewidywać reakcji zwierząt na bodźce zewnętrzne. Ponadto kontakt ze zwierzętami gospodarskimi oraz brak higieny osobistej stwarzają ryzyko zarażenia się chorobami odzwierzęcymi, które są szczególnie niebezpieczne dla młodych organizmów dzieci i mogą zaburzyć ich prawidłowy rozwój.
Załadunek i rozładunek zwierząt, a także prace przy uboju zwierząt i rozbiorze mięsa.	Z tego typu pracami wiąże się zagrożenie ze strony broniących się zwierząt, a ubój może dodatkowo spowodować uraz psychiczny u młodego człowieka.
Spawanie elektryczne i gazowe oraz pomoc przy tych pracach.	Istnieje zagrożenie naświetleniem szkodliwym promieniowaniem i poparzeniem dłoni oraz twarzy. Jest też ryzyko porażenia prądem oraz zatrucia gazami spawalniczymi. Spawanie i prace pomocnicze wymagają specjalistycznej wiedzy i umiejętności oraz stosowania środków ochrony osobistej.
Prace z wykorzystaniem substancji chemicznych, w tym przede wszystkim substancji żrących, paliw, chemicznych środków ochrony roślin, nawozów (szczególnie wapna palonego).	Tlenkowe wapno nawozowe ma silne właściwości pylące, żrące i parzące. Podczas prac związanych z jego załadunkiem i wyładunkiem może dojść do poważnych poparzeń błon śluzowych, oczu i skóry. Nawozy i środki ochrony roślin zwykle są szkodliwe lub trujące. Niebezpieczne dla organizmu, nawet dorosłego, są środki chemiczne zwłaszcza I i II klasy toksyczności, dlatego ich stosowanie wymaga wcześniejszego specjalistycznego przeszkolenia i używania ochron osobistych.

Rodzaj czynności	Opis zagrożenia
Prace z użyciem rozpuszczalników organicznych oraz kontakt z tymi substancjami.	Rozpuszczalniki (benzyny, rozpuszczalniki nitro, chlorokauczukowe i inne) wykorzystywane w farbach, lakierach czy klejach, są szkodliwe dla zdrowia. Niektóre z nich są rakotwórcze lub mają właściwości narkotyczne. Oddziałują na układ nerwowy i mogą powodować trwałe szkody w organizmie. Ponadto ich pary tworzą mieszaniny wybuchowe z powietrzem. Nie wolno także angażować dzieci w prace związane z topieniem i podgrzewaniem lepiku i smoły, z uwagi na zagrożenie wybuchem, pożarem i poparzeniem.
Rozpalanie i obsługa pieców centralnego ogrzewania.	Obsługa pieców wiąże się z niebezpieczeństwem wybuchu i pożaru, a tym samym z dużym ryzykiem poparzeń tułowia, twarzy i rąk. Podobne ryzyko występuje przy obsłudze parników, kotłów do gotowania i suszarni.
Prace w silosach i zamkniętych zbiornikach, a także opróżnianie zbiorników szamb, wywóz gnojówki i gnojowicy.	Poza niebezpieczeństwem urazów mechanicznych, z pracami tymi wiąże się ryzyko śmiertelnego zatrucia. W zamkniętych zbiornikach zazwyczaj brakuje tlenu, mogą tam również kumulować się gazy, takie jak: siarkowodór, metan, dwutlenek węgla. W dużych stężeniach gazy te są szkodliwe lub zabójcze.
Prace na wysokości, np. na pomostach, drabinach, drzewach, dachach.	Dzieci bywają mniej uważne, zwłaszcza gdy są pochłonięte powierzonym zadaniem. Nie są w stanie ocenić zagrożenia i przewidzieć skutków nieostrożności. Upadek grozi poważnym urazem głowy, kręgosłupa lub kończyn, a nawet śmiercią.
Kopanie rowów i dołów oraz wykonywanie jakichkolwiek czynności w wykopach.	Występuje niebezpieczeństwo oberwania i obsunięcia się ścian wykopu, a w następstwie zasypania osoby pracującej. Osunięte masy ziemi mogą spowodować uduszenie dziecka lub doprowadzić do złamań i zmiażdżeń.
Przebywanie w środowisku o dużym natężeniu hałasu, niedostatecznym oświetleniu, w pomieszczeniach zapylonych pyłami pochodzenia roślinnego oraz wykonywanie czynności narażających na kontakt z chorobotwórczymi czynnikami biologicznymi (bakteriami, roztoczami, pasożytami zwierzęcymi, grzybami).	Czynniki te mogą powodować uszkodzenie słuchu, wzroku oraz choroby zakaźne i alergiczne. W takich warunkach mogą pracować tylko dorośli stosujący środki ochrony dróg oddechowych, wzroku i słuchu.
Prace wymuszające długotrwałe przyjmowanie nienaturalnej pozycji ciała.	Tego typu czynności, tym bardziej często powtarzane, mogą prowadzić do deformacji stawów i kości młodego, rozwijającego się jeszcze organizmu. Na uszkodzenia szczególnie narażony jest kręgosłup, a jego zwyrodnienia mogą okazać się nieodwracalne i wywołują chroniczny ból.
Czynności związane z dźwiganiem i ręcznym przenoszeniem ciężkich przedmiotów.	Ręczne prace transportowe są przeznaczone dla osób dorosłych, ponieważ wymagają odpowiedniej siły fizycznej. Młoda osoba, jest narażona na bóle i uszkodzenia kręgosłupa, kontuzje stawów oraz zerwanie mięśni.

Nie igraj z ogniem

Nierozważne posługiwanie się ogniem bywa przyczyną tragicznych w skutkach pożarów. Często dochodzi do nich np. w wyniku zabawy zapałkami w pobliżu materiałów łatwopalnych. Niebezpieczne jest także rozpalanie ognisk w przypadkowych miejscach, w lesie lub w jego pobliżu. Susze, częste w polskich lasach, sprzyjają powstawaniu pożarów i rozprzestrzenianiu się ognia. Często wystarczy iskra, by rozwinął się pożar, który swoim zasięgiem może objąć nawet kilkadziesiąt hektarów, niszcząc dobytek ludzi, drogocenną przyrodę oraz pozbawiając dzikie zwierzęta miejsca do życia.

Problemem wciąż aktualnym jest lekkomyślne wypalanie łąk, pastwisk i nieużytków. Niegdyś uważano, że jest to najlepsza metoda pozbycia się wyschniętych traw oraz chwastów. Dziś wiadomo, że wiosenne wypalanie traw powoduje jedynie wyjałowienie gleby, ponieważ płomienie zabijają dżdżownice i hamują naturalne procesy rozkładu resztek roślinnych, dzięki którym tworzy się warstwa urodzajna. Ogień zabija również owady, np. pożyteczne pszczoły oraz dziko żyjące zwierzęta, takie jak kaczki, zające, jeże, lisy, kuropatwy i niszczy ich siedliska. Nierzadko płomienie przenoszą się na pobliskie lasy i zabudowania, prowadząc

Fot. 17. Wystarczy jedna zapałka i chwila nieuwagi, by zniszczyć dorobek całego życia.

Fot. 18. Wypalanie traw na łąkach oraz pozostałości roślinnych na nieużytkach, skarpach kolejowych i rowach przydrożnych jest zabronione i karalne!

do tragedii. Ogień potrafi szybko wymknąć się spod kontroli, nie warto ryzykować życia swojego i innych!

Nie wolno:

- wypalać łąk, pastwisk, nieużytków, rowów, pasów przydrożnych, szlaków kolejowych oraz trzcinowisk i szuwarów;
- rozniecać ognia w lesie, na terenach śródleśnych, łąkach, torfowiskach i wrzosowiskach oraz w odległości do 100 m od granicy lasu, poza miejscami wyznaczonymi do tego celu przez właściciela lub zarządcę lasu;
- palić tytoniu w lesie, na terenach śródleśnych, łąkach, torfowiskach i wrzosowiskach oraz w odległości mniejszej niż 100 m od

Fot. 19. Ogniska można rozpalać tylko w miejscach specjalnie do tego przygotowanych.

Fot. 20. W każdym gospodarstwie rolnym powinien znajdować się łatwo dostępny zewnętrzny punkt przeciwpożarowy wyposażony w: drabinę, bosak, siekierę, łopaty, tłumice, wiadra, gaśnice, pojemniki z wodą i z piaskiem. Sprzęt ten należy trzymać pod zadaszeniem, a piasek i wodę należy chronić przed zanieczyszczeniem i zamarznięciem.

granicy lasu, za wyjątkiem dróg utwardzonych i miejsc wyznaczonych do pobytu ludzi;

- wchodzić do lasu objętego zakazem wstępu w związku z dużym zagrożeniem pożarowym;
- wyrzucać, np. przez okna pojazdów, niedopałków, szklanych butelek lub słoików i innych przedmiotów, które mogą być przyczyną pożaru.

Zanim rozpalisz ognisko, upewnij się, że wybrałeś dozwolone i bezpieczne miejsce, z dala od składowisk siana, słomy i innych materiałów łatwopalnych. Przygotuj wiadro z wodą, łopatę i piasek do ugaszenia ognia. Wydziel miejsce, w którym rozniecisz ogień i okop je lub obłóż kamieniami. Nie zostawiaj ogniska bez nadzoru, a po jego wypaleniu dokładnie zasyp ziemią lub zalej wodą i sprawdź, czy nic się nie tli. Od momentu rozpalenia ognia aż do jego całkowitego ugaszenia w pobliżu powinna być osoba dorosła.

JAK TY MOŻESZ DBAĆ O BEZPIECZEŃSTWO?

Nigdy nie rozpalaj ognisk, nie baw się zapałkami, zapalniczkami oraz fajerwerkami w lesie lub w jego pobliżu.

Jeśli zauważysz pożar, jak najszybciej powiadom o tym straż pożarną, dzwoniąc pod numer 998 lub 112. Jeżeli jest to zaczątek pożaru i zauważysz tlącą się trawę, pojedyncze gałęzie, zboże lub ściernisko na niewielkiej powierzchni – z pomocą rodziców możesz spróbować go ugasić. Wykorzystajcie do tego np.: wodę, koc, ubrania lub spróbujcie odkryć wierzchnią warstwę ziemi przy pomocy łopaty, by uniemożliwić rozprzestrzenianie się ognia. Jeżeli nie jesteście w stanie ugasić pożaru, odejdźcie w bezpieczne miejsce i zaczekajcie na strażaków. Pamiętaj, że do straży pożarnej nie wolno dzwonić dla żartów!

Na wypadek pożaru

Nigdy nie możemy mieć pewności, że w domu nie wybuchnie pożar. Niekiedy wystarczy iskra elektryczna lub żar z papierosa, by wzniecić ogień. Dlatego warto wiedzieć, jak zapobiegać pożarowi, a także jak postępować, gdy do niego dojdzie.

Najważniejsza jest znajomość zasad bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz ich przestrzeganie, ponieważ to właśnie umyślne i nieumyślne działanie człowieka jest przyczyną największej liczby pożarów. Wiele zależy od nas samych. Poznaj podstawowe zasady bezpieczeństwa przeciwpożarowego:

1. **montaż i naprawy instalacji elektrycznej należy powierzyć wykwalifikowanemu elektrykowi.** Niebezpieczeństwo stwarza wadliwa lub nieprawidłowo wykonana i przerabiana we własnym zakresie instalacja elektryczna. Do pożaru może dojść np. na skutek: wykorzystania niewłaściwych przewodów w wilgotnych i zapylonych pomieszczeniach (takich jak stajnie, chlewy, obory), niezabezpieczenia przewodów w miejscach gdzie mogą ulec uszkodzeniu mechanicznemu, co prowadzi do pęknięcia izolacji i zwarć lub niewłaściwego łączenia przewodów;
2. **bardzo ważne są okresowe konserwacje i przeglądy instalacji elektrycznej** – przewody zakurzone i pokryte pajęczyną w otwartych puszkach rozdzielczych mogą szybko korodować – wtedy iskrzą nawet przy niewielkim obluzowaniu, a od iskry może zapalić się kurz;
3. **oprawy oświetleniowe powinny być zabezpieczone kloszami.** Może się zdarzyć, że kurz osiadający na nieosłoniętych żarówkach ulegnie zwęgleniu pod wpływem temperatury i żarzący opadnie na łatwopalne przedmioty, powodując ich zapalenie. Uszkodzone klosze należy wymieniać na nowe. Nie wolno owijać żarówek papierem, tkaniną ani folią, bo również można spowodować pożar;
4. **nieumiejętne lub niedbałe użytkowanie urządzeń elektrycznych stwarza ryzyko pożarowe.** Np. podłączanie kilku urządzeń do jednego gniazdka może spowodować zwarcie instalacji w wyniku przeciążenia. Przed podłączeniem każdego urządzenia do zasilania należy upewnić się, że jest ono przystosowane do napięcia w gniazdku;
5. **pracujące silniki elektryczne muszą mieć możliwość schłodzenia się**, dlatego nie wolno zakrywać ich ubraniami, słomą, zasypywać trocinami czy plewami, nie można także dopuścić do zanieczyszczenia kurzem lub pyłem. Jeśli dojdzie do nadmiernego grzania się uzwojeń i zniszczenia izolacji – powstanie zwarcie wywołujące pożar;
6. **nie wolno zostawiać bez nadzoru włączonych żelazek, kuchenek, czajników, czy grzejników elektrycznych** ustawionych na palnym podłożu lub w pobliżu materiałów i przedmiotów, które mogą się zapalić;

Jeśli spostrzeżesz nieszczelność w butli gazowej lub wydobywający się gaz z kuchenki, natychmiast powiadom o tym dorosłych. Pod żadnym pozorem nie posługuj się w pobliżu uszkodzonych urządzeń otwartym ogniem.

W przypadku zauważenia pożaru w gospodarstwie lub w jego sąsiedztwie musisz natychmiast opuścić zagrożony obszar i niezwłocznie powiadomić osobę dorosłą o tym fakcie albo natychmiast zaalarmować straż pożarną, dzwoniąc pod nr 998 lub 112.

7. **nowe instalacje elektryczne wyposażone w wyłączniki różnicowoprądowe, są znacznie bezpieczniejsze niż te starszego typu.** W przypadku wystąpienia zwarcia lub przebicia wyłącznik powoduje natychmiastowe przerwanie obwodu, co zmniejsza ryzyko porażenia prądem oraz pożaru. Jeżeli w gospodarstwie rolnym Twoich rodziców instalację wykonano wiele lat temu, z pewnością są w niej bezpieczniki topikowe, tzw. korki. Czy wiesz, że gdy przepali się taki bezpiecznik, nie wolno go naprawiać, tylko trzeba w całości wymienić? Naprawianie bezpieczników drutem lub stosowanie niewłaściwych zamienników powoduje zbytnie grzanie się przewodów, co często bywa przyczyną pożarów;

8. **w gospodarstwie jest mnóstwo miejsc, w których nie powinno się palić papierosów oraz używać otwartego płomienia.** Należą do nich m.in. stodoły i poddasza, gdzie magazynowane są słoma czy siano oraz składowiska i przechowalnie substancji łatwopalnych (tj.: oleje, benzyna, farby, rozpuszczalniki, butle z gazem). Bywa, że rzucony bezmyślnie niedopałek jest przyczyną tragicznego w skutkach pożaru;

9. **nie wolno palić papierosów podczas obsługi sprzętu, maszyn i pojazdów, a także zbiorów oraz transportu.** W czasie żniw dochodzi do wielu pożarów, niekiedy prowadzących do utraty zdrowia, a nawet życia osób pracujących w polu. Często winę ponoszą sami rolnicy, którzy np. nie stosują się do zakazu palenia tytoniu podczas zbioru i transportu płodów rolnych lub nie zaopatrują się w podręczny sprzęt gaśniczy. Zapalić można dopiero w odległości min. 10 m od miejsca omłotów oraz składowanych plonów. Podczas żniw trzeba mieć ze sobą gaśnicę, ale powinno się także ustawić dość duży pojemnik z wodą na wypadek pożaru. W każdym ciągniku oraz maszynie samojezdnej powinna się znajdować przynajmniej jedna sprawna technicznie gaśnica. Jest to szczególnie ważne podczas zwózki płodów rolnych. Kombajn zbożowy musi być wyposażony w dwie sprawne gaśnice przeciwpożarowe: proszkową, przeznaczoną do ugaszenia ognia w instalacji elektrycznej i silniku oraz pianową, do pozostałych mechanizmów kombajnu;

10. **miejsce wykonywania prac niebezpiecznych, stwarzających ryzyko pożarowe, tj. spawanie i szlifowanie, powinno być odpowiednio zabezpieczone.** Przy tego typu pracach należy używać odpowiedniej odzieży ochronnej oraz środków ochrony osobistej. Iskry, które powstają podczas pracy narzędzi elektrycznych, mają temperaturę około 2 000°C i zapalają niemal każdy łatwopalny materiał, znajdujący się w pobliżu;

11. **substancje łatwopalne (np. benzyna, butle z gazem, oleje, farby czy rozpuszczalniki) należy trzymać z dala od źródeł ciepła oraz ognia.** Ich nieodpowiednie przechowywanie stwarza zagrożenie pożarowe;

12. **do pożaru może dojść również w wyniku uderzenia pioruna podczas burzy.** Najbardziej jesteśmy na to narażeni wiosną, szczególnie, jeśli dom stoi na wzgórzu lub w polu. Przed ude-

rzeniem pioruna można się uchronić, montując na budynku instalację odgromową. Montaż należy powierzyć wyspecjalizowanym firmom, ponieważ tylko wtedy można mieć pewność, że instalacja ochroni nasz dom.

Troska o bezpieczeństwo przeciwpożarowe spoczywa głównie na dorosłych, ale Ty również powinieneś znać podstawowe zasady zapobiegania pożarom i stosować się do nich. Szczególnie ważne jest jednak, byś wiedział, w jaki sposób zachować się, jeśli ogień pojawi się w domu.

Oto najważniejsze informacje:

1. jeśli pożar jest niewielki i jesteś w stanie go ugasić, użyj gaśnicy, wody lub piasku. Pamiętaj, że nie wolno gasić wodą lub pianą instalacji i urządzeń elektrycznych pod napięciem. Jak najszybciej wyłącz dopływ energii elektrycznej i gazu;

2. jeżeli zapali się tłuszcz w naczyniu kuchennym, wyłącz pod nim gaz i spróbuj ugasić ogień solą lub zakryj dokładnie naczynie odpowiednio dużym, zmoczonym i dobrze wyciśniętym ręcznikiem. Brak dostępu do tlenu ugasi ogień. Poczekaj, aż naczynie ostygnie i dopiero wtedy zdejmij je z kuchenki. **Nigdy nie posypuj płonącego ognia mąką ani cukrem – taka mieszanka jest równie wybuchowa jak dynamit! Nigdy też nie polewaj płonącego tłuszczu wodą, to może wywołać wybuch i jeszcze większy pożar;**

3. gdy wiesz, że pożaru nie da się opanować, zaalarmuj wszystkie osoby w strefie zagrożenia, wyjdźcie z budynku i niezwłocznie wezwijcie straż pożarną. Należy zadzwonić pod numer **998** lub **112** i podać: swoje imię i nazwisko, numer telefonu, z którego dzwonimy, adres i nazwę obiektu, w którym powstał pożar, informację,

Fot. 21. Podczas pożaru w domu toksyczne działanie dymu może spowodować utratę przytomności już po kilku sekundach.

Nigdy nie gaś wodą urządzeń pod napięciem elektrycznym!

co się pali, czy występuje zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego;

Uwaga! Słuchawkę można odłożyć dopiero po potwierdzeniu przyjęcia zgłoszenia przez dyspozytora.

4. podczas opuszczania budynku należy kierować się najkrótszą drogą do najbliższego wyjścia na zewnątrz;

5. jeżeli ogień uniemożliwi Ci wydostanie się na zewnątrz, przejdź do pomieszczenia najbardziej oddalonego od źródła pożaru i posiadającego dostęp do okna, a najlepiej balkonu. Drzwi do innych pomieszczeń zamknij za sobą na klamkę;

6. pomocy wzywaj przez okno lub z balkonu, głośno krzycząc. Możesz przy tym wymachiwać białym prześcieradłem lub obrusem, by być lepiej widocznym;

7. należy upewnić się, czy wszystkie osoby oraz zwierzęta zostały ewakuowane ze strefy zagrożenia;

8. po przybyciu straży pożarnej wykonuj dokładnie polecenia osoby kierującej działaniami ratowniczo-gaśniczymi.

Zazwyczaj za najgroźniejszy uważa się ogień i towarzyszącą mu wysoką temperaturę, jednak podczas pożaru dużo groźniejszy jest dym. Materiały budowlane i wykończeniowe budynków zawierają wiele tworzyw sztucznych, które podczas spalania wydzielają toksyczne gazy. Substancje te są wdychane wraz z dymem, dodatkowo w pomieszczeniach zaczyna brakować tlenu i wystarczy kilka głębszych wdechów, by stracić przytomność. Jest to bardzo niebezpieczne, dlatego w przypadku dużego zadymienia staraj się nie wdychać dymu – zasłoń usta mokrą tkaniną. Najwięcej tlenu jest przy podłodze, więc poruszaj się na kolanach lub nisko schylony.

W każdym gospodarstwie powinna znajdować się przynajmniej jedna gaśnica pianowa i jedna proszkowa. Dobrą praktyką jest zrobienie zewnętrznego punktu przeciwpożarowego. Poza podręcznym sprzętem gaśniczym punkt ten należy wyposażyć w tablice z numerami alarmowymi oraz instrukcję postępowania w przypadku pożaru. Po jego wybuchu wszyscy domownicy powinni zebrać się w wyznaczonym wcześniej miejscu (np. przy punkcie przeciwpożarowym), by można było szybko ustalić, czy wszyscy są bezpieczni.

JAK TY MOŻESZ DBAĆ O BEZPIECZEŃSTWO?

Gdy idziesz po coś na strych, weź ze sobą latarkę, nie bierz świec i zapałek. Jeśli używasz jakichś urządzeń elektrycznych, podłączając je do prądu zawsze sprawdzaj, czy dobrze włożyłeś wtyczkę do kontaktu, a po ich użyciu upewnij się, że zostały wyłączone. Sprawdź z rodzicami, czy meble, drewniana podłoga, firanki, gazety i inne łatwopalne przedmioty nie są narażone na kontakt z żarem z kominka. Nie włączaj kuchenki gazowej bez wiedzy rodziców i pamiętaj, że nie wolno jej używać do ogrzewania mieszkania!

Co zrobić, gdy nadejdzie powódź?

Niebezpieczeństwo powodzi dotyczy szczególnie domostw, które znajdują się na nisko położonym terenie, w pobliżu rzek lub poniżej zapory wodnej. Powódź może jednak wystąpić także na innych obszarach podczas dużych opadów deszczu. Dobrze jest wiedzieć, jak zachować się w obliczu zagrożenia. Czy znasz takie pojęcia jak pogotowie przeciwpowodziowe i alarm powodziowy?

- **Pogotowie przeciwpowodziowe** – wprowadza się, gdy poziom wody w rzece wzrósł do ustalonego na danym obszarze poziomu ostrzegawczego i nadal się podnosi.
- **Alarm powodziowy** – ogłasza się, gdy poziom wody w rzece osiągnie stan alarmowy, a prognozy przewidują dalszy przybór wody.

W przypadku ostrzeżenia o zagrożeniu powodziowym pomóż rodzicom:

- przenieście bardziej wartościowe przedmioty na wyższe piętra domu lub zabezpieczcie je w inny sposób;
- zgromadźcie zapasy żywności i wody pitnej w jednym miejscu;
- bądźcie przygotowani do wyłączenia wszystkich instalacji domowych oraz zabezpieczenia domu przed napływem wody – opuszczając dom powinniście wyłączyć główne zasilanie elektryczne oraz sieć gazową i wodociągową, a także zamknąć zawory kanalizacyjne, zatkać kratki ściekowe (aby zapobiec zalaniu mieszkania ściekami cofającymi się z sieci kanalizacyjnej podczas powodzi) oraz szczelnie zamknąć wszystkie okna i drzwi wyjściowe;
- przygotujcie się do ewentualnej ewakuacji, spakujcie dokumenty i najcenniejsze rzeczy, przydatne będą również: środki medyczne, zestaw pierwszej pomocy, latarka, baterie, radioodbiornik, woda butelkowana, odzież na zmianę, śpiwór, telefon komórkowy i ładowarka, klucze do domu i od samochodu;
- włączcie radio lub telewizor, by na bieżąco słuchać komunikatów pogodowych oraz sytuacji powodziowej;

Fot. 22. Jeśli musisz przedostać się przez zalany teren, użyj długiego, mocnego kija do badania gruntu. Do przejścia wybieraj miejsca bez prądu powodziowego – nawet 15-centymetrowa warstwa rwącej wody może przewrócić dorosłego człowieka.

Woda może być groźna!
Zapamiętaj numery alarmowe: 998 i 112.

- jeśli dostaniecie polecenie opuszczenia domu, zróbcie to natychmiast i wykonujcie zalecenia służb porządkowych oraz osób kierujących ewakuacją;
- nie zapomnijcie o zwierzętach – ewakuujcie je w bezpieczne miejsce i zapewnijcie paszę oraz czystą wodę, a jeśli nie zdążyliście tego zrobić, zadbajcie, by w chwili nadejścia powodzi nie były uwiązane lub zamknięte i mogły same się wydostać.

Po powodzi:

- unikajcie kontaktu z wodą powodziową, ponieważ może być skażona;
- zanim zdecydujecie o powrocie do domu, wysłuchajcie komunikatów radiowych lub telewizyjnych, by mieć pewność, że jest to w pełni bezpieczne;
- przed wejściem do budynków, które były zalane, upewnijcie się, że nie grożą one zawaleniem – sprawdźcie, czy nie widać pęknięć lub innych uszkodzeń;
- osuszcie wszystkie pomieszczenia, do których dostała się woda – włączcie ogrzewanie, otwórzcie wszystkie okna i drzwi, by był przewiew, a gdy tylko będzie to możliwe, odmalujcie zalane pomieszczenia;
- przed uruchomieniem instalacji domowych (prąd, gaz), poproście fachowców o ich sprawdzenie;
- zdezynfekujcie podłogi i ściany oraz przedmioty codziennego użytku, które miały kontakt z wodą powodziową;
- wyrzućcie wszystkie produkty spożywcze, które miały kontakt z wodą, korzystajcie z wody i żywności dostarczonej przez odpowiednie służby;
- do picia, higieny osobistej, mycia naczyń, owoców i warzyw używajcie wyłącznie przegotowanej wody;
- przestrzegajcie zasad higieny, by uchronić się przed zakażeniem i pamiętajcie, by nie dotykać zwierząt padłych w wyniku powodzi – mogą być źródłem drobnoustrojów chorobotwórczych.

JAK TY MOŻESZ DBAĆ O BEZPIECZEŃSTWO?

Zapoznaj się z sygnałami ostrzegania i alarmowania. Być może przerabiałeś to w szkole. Jeśli nie – możesz poprosić nauczycieli, by omówili na lekcjach zasady postępowania w razie powodzi. Dobrym pomysłem jest zaproszenie na takie zajęcia przedstawiciela służb mundurowych angażowanych do akcji ratowniczych podczas powodzi, np. strażaka.

W czasie powodzi oraz zagrożenia powodziowego nie oddalaj się od bliskich – w każdej chwili możecie otrzymać komunikat o ewakuacji, powinniście być wtedy razem, by mieć pewność, że wszyscy jesteście bezpieczni.

Zapamiętaj trzy kolory, dzięki którym można prosić o pomoc w czasie powodzi. W razie braku możliwości ewakuacji powinieneś wymachiwać flagą lub kawałkiem materiału w odpowiednim kolorze: biały – prosisz o pomoc w wydostaniu się z miejsca, w którym jesteś, czerwony – prosisz o pomoc medyczną, fioletowy – prosisz o jedzenie i wodę.

Gdy idziesz przez wieś

Droga jest miejscem niebezpiecznym. Zarówno w miastach, jak i na wsiach jest to strefa ruchu pojazdów oraz pieszych, więc w obu przypadkach obowiązują pisane i niepisane zasady bezpiecznego poruszania się. Powinieneś znać te zasady i je stosować, by zapewnić bezpieczeństwo sobie i innym użytkownikom drogi.

Zapamiętaj!

1. Dziecko poniżej 7. roku życia może poruszać się po drogach tylko pod opieką rodziców, opiekunów lub starszego rodzeństwa (w wieku co najmniej 10 lat);

Fot. 23. Odblaski sprawią, że będziesz widoczny na drodze nawet po zmroku. Nie wystarczy jednak jeden element odblaskowy na plecaku. Z przodu, na ubraniach wierzchnich, również powinieneś mieć odblask.

2. jako pieszy masz obowiązek korzystać z chodnika. Jeśli go nie ma, powinieneś poruszać się poboczem po lewej stronie drogi. Tylko w wyjątkowych przypadkach – tzn. gdy nie ma pobocza lub tymczasowo nie można z niego korzystać – możesz poruszać się po drodze, idąc jej lewą stroną jak najbliżej krawędzi;

3. jeżeli idziesz drogą razem z kolegami, pamiętajcie, by iść jeden za drugim. Nie wygłupiajcie się, nie szarpcie i nie popychajcie – brak wystarczającej uwagi może skończyć się wypadkiem;

4. jeśli w Twojej okolicy znajdują się ścieżki rowerowe, pamiętaj, że nie są przeznaczone dla pieszych. Jeśli korzystasz z nich z uwagi na brak chodnika lub pobocza – zawsze ustąp miejsca jadącemu rowerowi;

5. na drugą stronę jezdni przechodź tylko w wyznaczonych miejscach, tj. na przejściach dla pieszych. Jeśli w pobliżu 100 m nie ma przejść, zanim przejdziesz przez jezdnię, upewnij się, że nic nie nadjeżdża (spójrz w lewo, w prawo i jeszcze raz w lewo);

6. jeśli idziesz drogą po zmierzchu lub w warunkach złej widoczności (podczas deszczu, śniegu, mgły), zawsze stosuj elementy odblaskowe. Dzięki temu będziesz widoczny dla innych, szczególnie po ciemku i na nieoświetlonej drodze. Odblaski należy umieszczać na ubraniach wierzchnich, najlepiej na nogach (pod kolanami), ponieważ nadjeżdżający pojazd oświetla najpierw nogi, ale dobrze jest mieć również odblaski na rękach i tułowiu. Pamiętaj o umieszczeniu elementów odblaskowych z przodu i z tyłu ciała;

7. na jezdni i w jej pobliżu nie można bawić się, grać w piłkę czy biegać;

8. nie wolno wchodzić na jezdnię tuż przed jadący samochód, nawet na przejściu dla pieszych. Kierowca pojazdu, nie spodziewając się Twojej obecności na drodze, może zbyt późno zareagować i potrącić Cię;

Fot. 24. Zachowaj ostrożność na drodze.

9. nigdy nie przebiegaj przez ulicę, nie zwalniaj i nie zatrzymuj się bez powodu, podczas przechodzenia przez jezdnię. Nie przechodź w miejscach, gdzie są znaki, barierki, łańcuchy itp.;

10. zabronione jest chodzenie po torach kolejowych oraz wchodzenie na torowisko, gdy szlabany są opuszczone lub zaczęły się opuszczać.

Większości pieszych wydaje się, że skoro oni widzą nadjeżdżający pojazd, to kierowca też ich widzi. To nieprawda. Szczególnie po zmierzchu, w ponure i deszczowe dni kierowcy mają ograniczoną widoczność, a gdy dodatkowo piesi ubrani są w ciemne ubrania, zlewają się z otoczeniem i stają się niewidoczni dla kierujących pojazdami. Dlatego w sytuacjach, gdy nie możesz skorzystać z chodnika, poruszaj się wyłącznie lewą stroną drogi, czyli w kierunku przeciwnym do ruchu pojazdów. Będziesz wtedy w stanie z wyprzedzeniem zobaczyć nadjeżdżający samochód i odpowiednio zareagować.

Rys. 2. Pieszy idący nieoświetloną drogą jest widoczny w światłach samochodu dopiero z odległości 30-50 m. To czasem za mało, by kierowca zdołał skutecznie zahamować lub go ominąć. Element odblaskowy, odbijający światła samochodu, sygnalizuje kierowcy już z odległości 150 m, że drogą porusza się człowiek.

Rowerem po drogach

Rowerem można przemieszczać się łatwo i szybko. Czy znasz zasady bezpiecznego poruszania się nim po drogach? Aby samodzielnie kierować rowerem, trzeba mieć skończone 10 lat. Dopiero w tym wieku możesz zdawać egzamin na kartę rowerową. Za przygotowanie do egzaminu, jego przeprowadzenie oraz wydanie karty rowerowej odpowiada Twoja szkoła podstawowa. Sprawdzian ten ma na celu zapoznanie Cię z przepisami o ruchu drogowym oraz przygotowanie do trudnych sytuacji, do jakich może dojść na drodze. Pamiętaj, by wyjeżdżając na drogę, zawsze mieć przy sobie kartę rowerową na wypadek kontroli policyjnej.

Jako kierujący rowerem masz obowiązek korzystać ze ścieżki rowerowej lub pasa ruchu dla rowerów, wydzielonego na jezdni. Z chodnika lub drogi dla pieszych możesz korzystać tylko, jeżeli: nie ma drogi lub pasa (chodnik powinien mieć min. 2 m szerokości), opiekujesz się dzieckiem do 10 roku życia kierującym rowerem lub warunki pogodowe zagrażają Twojemu bezpieczeństwu (np. pada śnieg, jest ulewa, gołoledź, silny wiatr albo gęsta mgła). Jadąc po chodniku lub drodze dla pieszych, bądź szczególnie ostrożny. Jedź powoli i pamiętaj, żeby ustępować miejsca pieszym!

Lewa strona jezdni jest zarezerwowana dla ruchu pieszych, jednak jeśli masz pod opieką kierujące rowerem dziecko poniżej 10 lat, również możesz jechać tą stroną jezdni.

Fot. 25. Rower powinien mieć sprawne światła, dzwonek i hamulce.

Fot. 26. Aktywny wypoczynek na rowerze to świetna zabawa. Postaraj się, żeby była bezpieczna.

Bezpieczny rower powinien być sprawny technicznie i wyposażony:

- z przodu – w co najmniej jedno światło pozycyjne barwy białej lub żółtej;
- z tyłu – w co najmniej jedno światło odblaskowe barwy czerwonej o kształcie innym niż trójkąt oraz co najmniej jedno światło pozycyjne barwy czerwonej;
- w co najmniej jeden działający skutecznie hamulec;
- w dzwonek lub inny sygnał ostrzegawczy.

Światła i odblaski w rowerze mają za zadanie uczynić Cię widocznym dla innych użytkowników drogi po zmroku oraz w warunkach złej widoczności. Nie zapomnij włączyć oświetlenia roweru przed wjazdem do tunelu, nawet w środku dnia. Bądź widoczny! Jeśli wybierasz się na wycieczkę rowerową z przyjaciółmi, pamiętaj, że liczba pojazdów jadących w zorganizowanej grupie nie może przekraczać 15. Dla bezpieczeństwa własnego i innych, jedźcie zawsze jeden za drugim.

Nie wolno:

- przewozić dodatkowych osób na ramie, kierownicy, siodełku lub bagażniku – pojazd jest niestabilny i łatwo może się przewrócić na drodze, co może być bardzo niebezpieczne;
- przewozić na rowerze dziecka do lat 7., bez specjalnego fotelika (dodatkowego siodełka) zapewniającego bezpieczeństwo;
- jeździć bez trzymania co najmniej jednej ręki na kierownicy oraz nóg na pedałach;
- chwytać się innych pojazdów oraz jeździć zbyt blisko pojazdów transportujących ładunki – jeśli ładunek jest źle zamocowany, może na Ciebie spaść!

ABC pierwszej pomocy

Jeżeli jesteś świadkiem wypadku, bez względu na to gdzie się zdarzył – pamiętaj, by jak najszybciej wezwać pomoc medyczną. Zwykle zawiadamia się albo pogotowie ratunkowe albo straż pożarną. Straż należy wezwać w przypadku, gdy udzielenie pomocy wiąże się z koniecznością użycia specjalistycznego sprzętu – np. do bezpiecznego wyciągnięcia osoby poszkodowanej w wypadku, ugaszenia pożaru, zabezpieczenia wycieku z cysterny lub baku samochodu. Jeśli wezwiesz straż pożarną, na miejsce wypadku przyjedzie także karetka pogotowia oraz inne potrzebne służby (w zależności od rodzaju wypadku – policja, pogotowie gazowe itd.).

Wzywając pomoc, podajesz następujące informacje:

- miejsce zdarzenia;
- rodzaj zdarzenia (wypadek samochodowy, upadek z wysokości, poparzenie, porażenie prądem itd.);
- liczbę poszkodowanych;
- stan poszkodowanych (przytomny, nieprzytomny, duży krwotok itp.);
- imię i nazwisko osoby wzywającej pomoc;
- numer telefonu, z którego dzwonisz – pamiętaj, nigdy jako pierwszy nie odkładaj słuchawki!

Po podaniu wszystkich informacji należy poczekać na ewentualne dodatkowe pytania dyspozytora i potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia.

Jeżeli znasz podstawy udzielania pierwszej pomocy, przed przyjazdem służb ratunkowych możesz spróbować pomóc poszkodowanemu. Jest to szczególnie ważne, jeśli ofiara nie oddycha. Jeżeli nie jesteś pewien, co zrobić, poszukaj w pobliżu osoby, która będzie mogła pomóc ofierze, a gdy jest to niemożliwe, poczekaj na przyjazd specjalistów.

Oto kilka rad, które będą przydatne w takich sytuacjach:

- ostrożnie podejdź do ofiary od strony głowy, upewniając się przedtem, że miejsce, w którym doszło do zdarzenia, jest bezpieczne i nic Ci nie zagraża;
- sprawdź, czy poszkodowany oddycha, ma wyczuwalne tętno, czy krwawi – pamiętaj, jeśli ma poważne obrażenia na szyi lub plecach, to nie wolno go przenosić, chyba że ratujesz go przed pożarem, wybuchem itp.;
- sprawdź jego reakcje, zapytaj, co się stało, poproś o podanie imienia;
- sprawdź, czy język, wydzieliny lub jakieś ciała obce nie blokują jego dróg oddechowych – jeśli tak, spróbuj je udrożnić i odchyl delikatnie głowę ofiary do tyłu; często ten ruch przywraca normalny oddech;
- unikaj bezpośredniego kontaktu z krwią oraz wydzielinami poszkodowanego, jeśli nie masz pewności, że nie jest nosicielem groźnej choroby – wiele chorób zakaźnych przenosi się przez kontakt z zakażoną krwią, dlatego (w miarę możliwości) dla własnego bezpieczeństwa stosuj rękawiczki jednorazowe;
- dopilnuj, by ranny leżał, okryj go kocem lub ubraniami, by nie tracił ciepła;
- jeśli zacznie panikować, staraj się go uspokoić; pamiętaj, że Twoje nerwowe zachowanie spotęguje jego strach;
- jeżeli poszkodowany jest nieprzytomny lub półprzytomny, nie dawaj mu nic do picia, zakaz ten dotyczy również osób skarżących się na ból brzucha, ponieważ mogą mieć urazy narządów wewnętrznych.

Zranienia

Każda rana wiąże się z ryzykiem zakażenia, dlatego należy ją jak najszybciej opatrzyć, by ochronić przed środowiskiem zewnętrznym. W tym celu trzeba ją osłonić materiałem jałowym lub specjalnym opatrunkiem. Jeżeli w ranie tkwi jakieś ciało obce, nie należy go usuwać, ponieważ może dojść do krwotoku. Nie należy dotykać i przemywać głębokich i krwawiących ran. Najlepiej udać się do lekarza. Drobne otarcia i płytkie skaleczenia wystarczy zdezynfekować odpowiednim preparatem, założyć plaster z opatrunkiem lub gazik i umocować go plastrem. **Nigdy nie należy używać waty, ani do przemywania rany, ani do opatrunku. Jej włókna mogą pozostawać w ranie i utrudniać go-**

jenie, a ich usunięcie może być bolesne. Obecnie coraz rzadziej do dezynfekcji stosuje się wodę utlenioną i spirytus salicylowy, ponieważ mogą one uszkadzać zdrową skórę. Na rynku są dostępne specjalistyczne preparaty do odkażania ran, które niejednokrotnie są dużo skuteczniejsze. Jeśli ich nie mamy, do przemycia rany można wykorzystać zwykłą wodę. W czasie opatrywania ranny powinien leżeć lub siedzieć.

W przypadku ugryzienia przez zwierzęta, szczególnie dzikie, występuje duże ryzyko zarażenia się groźnymi chorobami zakaźnymi, np. wścieklizną. Jeśli to możliwe, dorośli powinni schwytać zwierzę i przekazać do przebadania. Ranę po ugryzieniu należy przemyć mydłem (które działa zabójczo na wirus wścieklizny) i obficie spłukać.

Krwotok zewnętrzny

Jeżeli ofiara wypadku ma krwotok, należy go czym prędzej zatamować, by nie dopuścić do znacznej utraty krwi. Jeżeli rana znajduje się na kończynie, należy ją unieść do góry. Trzeba dość mocno ucisnąć miejsce, z którego wypływa krew i przyłożyć jałowy opatrunek oraz umocować go za pomocą bandaża. Wiązanie bandaża można zrobić w miejscu krwawienia. Raz założonego opatrunku nie należy zrywać. Jeśli krew będzie przeciekać, powinno się dołożyć kolejną warstwę i przymocować do wcześniej założonego opatrunku. Jeżeli, mimo dokładania następnych warstw, opatrunek nadal przecieka – można zastosować opaskę uciskową na tętnicę doprowadzającą krew do uszkodzonej części ciała. Wymaga to jednak specjalistycznej wiedzy, więc jeżeli nie masz pewności, czy postępujesz prawidłowo, wezwij pomoc.

W przypadku krwawienia z nosa należy:

– usiąść z głową lekko pochyloną do przodu – odchylenie głowy do tyłu mogłoby spowodować spływanie krwi do gardła i wywołać nudności, wymioty, a nawet zachłyśnięcie;

– przyłożyć do nosa gazik lub chusteczkę;

– jeśli jama nosa jest niedrożna przez katar, bądź skrzepy krwi, należy wydmuchać nos, a następnie rozpocząć tamowanie;

– oddychać ustami i nie połykać krwi;

– położyć na karku zimny okład – zimno spowoduje obkurczenie się naczyń krwionośnych i zmniejszenie krwotoku.

Jeśli krwotok z nosa jest obfity i mimo wykonania wyżej opisanych czynności trwa dłużej niż 15-20 minut, a szczególnie gdy pojawił się po urazie głowy lub szyi i towarzyszą mu zaburzenia świadomości – koniecznie trzeba zgłosić się do lekarza.

Zatrucia

Większość trucizn wywołuje objawy występujące również przy wielu chorobach i schorzeniach, takie jak: skurcze i ból brzucha, nudności, wymioty, ból głowy, biegunka, gorączka, dreszcze, kaszel, trudności w oddychaniu, problemy z koncentracją, utrata świadomości. Zdarza się więc, że trudno od razu rozpoznać zatrucie. Pomocne w tym będzie dokładne obejrzenie najbliższego otoczenia osoby zatrutej. Przystępując do udzielania pomocy, należy najpierw przenieść zatrutego w bezpieczne miejsce i zapewnić dostęp świeżego powietrza. Następnie trzeba sprawdzić, czy poszkodowany oddycha, czy jego tętno jest wyczuwalne i wezwać pomoc medyczną. Jeśli oddycha, ale jest nieprzytomny, należy ułożyć go na boku. Jeżeli jest przytomny – trzeba obserwować bacznie jego zachowanie, by ocenić stan poszkodowanego i przekazać informacje służbom medycznym.

Powinno się zabezpieczyć wszystkie przedmioty i substancje, które znajdowały się w pobliżu poszkodowanego i przekazać ratownikom, co ułatwi ustalenie rodzaju trucizny.

Złamania kości

Typowymi objawami złamań są: ból i obrzęk, zniekształcenie miejsca urazu, ograniczenie ruchów lub niezdolność ich wykonywania, przyjmowanie pozycji oszczędzającej siły.

W przypadku złamania otwartego złamana kość przebija skórę, a fragmenty kości widoczne są w krwawiącej ranie. Podczas pierwszej pomocy należy ocenić stan poszkodowanego i w razie potrzeby wezwać pomoc medyczną lub (o ile to możliwe) po zabezpieczeniu złamania przewieźć poszkodowanego do szpitala. Nie wolno prostować, ani poruszać części ciała, w której wystąpiło złamanie, jeśli podejrzewamy, że stało się to w wyniku urazu. Wszystkie

czynności należy wykonywać bardzo delikatnie. W razie złamania otwartego najpierw należy założyć jałowy opatrunek – zabronione jest wciskanie wystających elementów kości do środka rany. Jak najszybciej trzeba zdjąć poszkodowanemu biżuterię i inne przedmioty, które mogą powodować ucisk przy opuchliźnie. Do unieruchomienia złamanej kończyny można wykorzystać np. deskę, zrolowany koc, kij lub laskę. Poszkodowanemu najlepiej nie podawać nic do picia, ani do jedzenia, ponieważ może on wymagać operacji w znieczuleniu, a przed takim zabiegiem nie wolno przez jakiś czas jeść ani pić.

Oparzenia

Oparzenia powstają na skutek zetknięcia się z gorącym płynem lub parą, kontaktu z ogniem lub pod wpływem działania promieni słonecznych, energii chemicznej lub elektrycznej. Są uszkodzeniami skóry i leżących pod nią tkanek, ale obrażenia mogą być na tyle ciężkie, że wystąpią zaburzenia całego organizmu. Pierwsza czynność pomocy przedmedycznej polega na przerwaniu kontaktu poszkodowanego ze źródłem oparzenia. Jeśli oparzenie jest wynikiem pożaru, poszkodowanego trzeba przenieść w bezpieczne miejsce, ugasić dokładnie jego ubranie i udrożnić drogi oddechowe. Odzież należy delikatnie zdjąć, jednak nie wolno zrywać z ciała przyklejonych i zwęglonych fragmentów ubrań. Poparzoną powierzchnię ciała należy schładzać przez co najmniej 15-20 minut zimną wodą lub lodem, by zapobiec powstaniu głębokich oparzeń, a jednocześnie zmniejszyć ból. Jeżeli poparzona została niewielka powierzchnia ciała, po schłodzeniu i osuszeniu rany można przyłożyć jałową gazę i zabandażować. Przy rozległych oparzeniach należy unikać wychłodzenia poszkodowanego, na rany można przyłożyć jałowe opatrunki lub schładzać je wilgotnymi czystymi chustami bądź prześcieradłami. Osoba poparzona powinna mieć zapewniony spokój oraz dostać do picia dużą ilość płynów, np. chłodną wodę. **Oparzeń nie wolno smarować masłem, maściami czy gencjaną.** Nawet w przypadku niewielkich oparzeń lepiej poradzić się lekarza. Przy oparzeniach rąk należy jak najszybciej zdjąć całą biżuterię – o ile nie pojawiły się pęcherze i obrzęk. Lekkie poparzenia słoneczne złagodzi okład np. z jogurtu, zsiadłego mleka czy kefiru. Jeśli jednak pojawiają się silne pieczenie, widoczna opuchlizna, silna gorączka, pęcherze z wyciekającym płynem – konieczna jest wizyta u lekarza. Tym bardziej, że tego typu oparzeniom może towarzyszyć bardzo groźny udar słoneczny!

Omdlenia

Omdlenie jest krótkotrwałą i przemijającą utratą przytomności, spowodowaną chwilowym zmniejszeniem ilości tlenu dostarczanego do mózgu. Z reguły nie jest niebezpieczne, chyba że często się powtarza. W takim przypadku należy jak najszybciej skontaktować się z lekarzem. Z utratą przytomności wiąże się ryzyko upadku, który może być groźny. Dlatego, gdy mamy objawy poprzedzające omdlenie, tj. zawroty głowy, mroczki przed oczami, uderzenie gorąca, nudności – lepiej usiąść lub na chwilę się położyć. Jeśli w Twojej obecności ktoś zasłabnie, powinieneś:

- wyprowadzić lub wynieść go na świeże powietrze;
- ułożyć go na plecach;
- udrożnić jego drogi oddechowe, czyli odchylić jego głowę do tyłu i sprawdzić, czy oddycha;
- unieść jego nogi do góry.

Jeśli poszkodowany po chwili nie odzyska przytomności, konieczne jest wezwanie pogotowia. Pamiętaj, by osoby omdlałej nigdy nie szarpać i nie klepać po twarzy. Nie wolno także zadawać bólu, oblewać wodą, wlewać płynów do ust, wpychać jedzenia czy leków!

Użądlenia

Jeżeli dojdzie do użądlenia przez owada:

- należy dokładnie usunąć żądło szczypczykami lub pęsetą (nie wyciskać), jeśli zostało w ranie;
- należy zdjąć biżuterię – jeśli pojawi się opuchlizna, będzie to utrudnione lub niemożliwe;
- powinno się zdezynfekować miejsce użądlenia i przyłożyć zimny okład, np. z kostek lodu owiniętych materiałem.

Jeżeli osoba użądlona nie jest uczulona na jad owadów, zaczerwienie i obrzęk po użądleniu powinny zacząć znikać po kilku godzinach. Jeżeli poszkodowany jest uczulony, a owad zaatakował okolice

ust, języka lub gardła albo gdy doszło do użądlenia przez wiele owadów, jego życie może być zagrożone. Jeśli wystąpi reakcja uczuleniowa: wysypka, duszność, zaburzenia oddychania, pomóż użądlonemu jak najszybciej zażyć leki przeciwuczuleniowe – powinien je mieć przy sobie. Niezwłocznie należy wezwać pomoc medyczną.

Porażenie prądem

Osobę porażoną trzeba natychmiast ratować. Przede wszystkim należy odciąć źródło prądu. W tym celu powinno się wyłączyć bezpieczniki (wykręcić „korki") albo wyciągnąć wtyczkę z gniazdka. Nie wolno dotykać poszkodowanego przed wyłączeniem napięcia, gdyż samemu można zostać porażonym. Jeśli jest problem z wyłączeniem prądu, można odsunąć od poszkodowanego urządzenie eklektyczne za pomocą przedmiotu, który nie przewodzi prądu, np. drewnianego kija od szczotki. Jeżeli porażony stracił przytomność, należy natychmiast sprawdzić, czy oddycha, a jeśli nie, rozpocząć sztuczne oddychanie. Jeżeli nie jest wyczuwalne tętno, konieczny będzie dodatkowo masaż serca. Czynności te powinny wykonać osoby dorosłe. Każdorazowo przy porażeniu prądem należy wezwać pogotowie ratunkowe, ponieważ nawet jeśli porażony jest przytomny, jego zdrowie może być poważnie zagrożone. Poszkodowanego nie wolno zostawiać samego, pozostawiać go leżącego na plecach, czy podkładać czegoś pod jego głowę. Najlepiej ułożyć go w pozycji bocznej bezpiecznej, zwanej inaczej ustaloną.

Aby to zrobić, należy:

1. zdjąć okulary poszkodowanemu (jeśli są) oraz sprawdzić, czy w kieszeniach nie ma ostrych i twardych przedmiotów, które mogłyby spowodować uraz podczas zmiany pozycji;
2. klęknąć przy nim, z prawej lub z lewej strony – nie ma znaczenia, na którym boku go ułożymy (uwaga! Kobietę w ciąży należy ułożyć wyłącznie na lewym boku);
3. ułożyć go na plecach z wyprostowanymi nogami;
4. rękę poszkodowanego, znajdującą się bliżej Ciebie, ułożyć pod kątem prostym do jego tułowia, a następnie zgiąć w łokciu tak, aby dłoń skierowana była ku górze;
5. złapać za drugą dłoń rannego i przełożyć jego rękę przez klatkę piersiową, wkładając dłoń (grzbiet dłoni) pod policzek poszkodowanego po stronie, po której klęczysz;
6. przytrzymując przyciśniętą dłoń poszkodowanego do policzka, swoją drugą ręką chwycić go za nogę powyżej kolana i zgiąć ją tak, by stopa pozostała na podłożu;
7. pociągnąć za zgiętą w kolanie nogę, obracając poszkodowanego na swoją stronę – nie wymaga to dużej siły, gdyż zadziała metoda dźwigni;
8. po obróceniu, ułożyć leżącą na górze nogę poszkodowanego tak, aby biodro i kolano były zgięte pod kątem prostym;
9. odchylić głowę poszkodowanego do tyłu, aby poprawić drożność dróg oddechowych i ułatwić mu oddychanie;
10. sprawdzić, czy prawidłowo oddycha i kontrolować jego stan.

Osobę ułożoną w pozycji bezpiecznej można przykryć kocem. Trzeba też pamiętać, by co jakiś czas sprawdzić, czy ręka, na której leży, nie robi się chłodna – mogłoby to oznaczać zbyt duży ucisk na nią i utrudnione krążenie. W takim przypadku można np. przełożyć rannego na drugi bok. Niezależnie od tego, na jednym boku poszkodowany nie powinien leżeć dłużej niż 30 minut.

ZAPAMIĘTAJ TELEFONY ALARMOWE

112 uniwersalny telefon alarmowy

998 straż pożarna

999 pogotowie ratunkowe

997 policja

Czas na zabawę!

Wakacje to czas wypoczynku i zabawy. Nie zapominaj jednak o bezpieczeństwie! Niezależnie od tego, czy przebywasz w gospodarstwie, czy poza nim, staraj się przewidywać sytuacje i unikaj kłopotów. Nie bądź też obojętny na niebezpieczne zachowania Twoich rówieśników. W razie potrzeby zwróć im uwagę. Nie bój się zareagować! Chcąc chronić zdrowie innych, postępujesz właściwie!

Proponujemy Ci ciekawą grę w poszukiwacza zagrożeń i niebezpieczeństw. Poproś o pomoc nauczycieli – w szkole lub na wakacjach. Wyszukajcie miejsca szczególnie niebezpieczne dla Waszego zdrowia, a także zdrowia Waszych rodzin i innych mieszkańców wsi.

Stwórzcie mapkę terenu, na którym aktualnie przebywacie, a następnie opiszcie lub naszkicujcie na niej zagrożenia wokół Was. Mogą to być np.:

- odkryte, nieogrodzone zbiorniki;
- otwarte studnie;
- niezakryty zbiornik z gnojowicą, dół z wapnem;
- niezabezpieczone doły po wyrobiskach piachu i żwiru;
- niezabezpieczone wykopy budowlane i wodociągowe;
- odsłonięte kable instalacji elektrycznej, np. w domu, w budynkach gospodarczych, na ulicy;
- złamane słupy elektryczne, zerwane przewody eklektyczne;
- niezabezpieczone stacje do rozdziału energii elektrycznej oraz stacje uzdatniania wody;
- porozrzucane bezładnie ostre narzędzia i maszyny z ostrymi elementami;
- niewłaściwie przechowywane nawozy i środki ochrony roślin;
- nielegalne wysypiska śmieci, np. w lesie, wokół kąpielisk, w rowach przydrożnych;
- niezabezpieczone zbiorniki z benzyną i olejem napędowym;
- niebezpieczne przejścia przez drogę, mostki i kładki nad kanałami, rowami melioracyjnymi, rzeczkami;
- drzewa grożące złamaniem i przygnieceniem;
- nieogrodzone pastwiska dla zwierząt;
- niezabezpieczone ruiny oraz budynki i obiekty grożące zawaleniem;
- niestrzeżone kąpieliska.

Możecie zrobić np. wystawę w klasie ze swoich prac. Swoje obserwacje możecie także pokazać rodzicom i poprosić, by usunęli zagrożenia, jeśli są one na terenie gospodarstwa. Rodzice mogą zwrócić się np. do sołtysa, miejscowej policji lub straży, o usunięcie zagrożeń z okolicy, w której mieszkasz. Im więcej osób dostrzeże problem, tym więcej zaangażuje się w jego likwidację. Pamiętaj, że wszyscy powinni dołożyć starań, by praca i życie na wsi były bezpieczne!

Egzemplarz bezpłatny

Mieszkasz w gospodarstwie rolnym? Zamierzasz spędzić wakacje na wsi? Jeśli tak, zapoznaj się z informacjami zawartymi w tej publikacji. Dowiesz się, jak postępować, by przebywanie na terenach wiejskich było bezpieczne.

SZANUJ ŻYCIE!
Bezpieczna praca w gospodarstwie rolnym